

Вищий адміністративний суд України з гаранта законності перетворюється на загрозу демократичним виборам Президента України

На цьому Голова Верховного Суду України В. Онопенко та голова Ради суддів України П. Пилипчук наголосили на прес-конференції, що відбулася 14 січня 2010 р.

Особлива небезпека ситуації, що склалася з організаційним керівництвом діяльністю Вищого адміністративного суду України (ВАСУ), зумовлюється тією роллю, яку виконує цей суд у забезпеченні захисту виборчих прав громадян України під час проведення виборів Президента України, зауважив В. Онопенко. Адже якщо виборчий спір розглядатиме сформована у нелегітимний спосіб колегія суддів ВАСУ, то чи можна вважати рішення цієї колегії?

Отже, унаслідок порушення закону при здійсненні організаційного керівництва діяльністю цього суду створено передумови для поставлення під сумнів законності виборчого процесу та результатів народного волевиявлення на виборах президента України, наголосувалося на прес-конференції.

Факт припинення повноважень О. Пасенюка як Голови ВАСУ визнали і Рада суддів адміністративних судів, і президія ВАСУ, і конференція суддів адміністративних судів України, нагадав журналістам П. Пилипчук. А якщо скінчилися повноваження, посада стає вакантною. Отже, перший заступник Голови ВАСУ М. Сірош, поклавши на себе виконання обов'язків Голови ВАСУ, діяв у повній відповідності до норм Закону України «Про судоустрій України»: у разі відсутності голови вищого спеціалізованого суду його обов'язки

виконує перший заступник голови суду, а за його відсутності — один із заступників голови цього суду відповідно до розподілу обов'язків.

Цей порядок не може бути змінений інакше, як шляхом внесення змін до вказаного Закону, наголосив Голова Верховного Суду України.

Ніколи раніше з часу прийняття Закону про судоустрій (2002 р.) у голів судів, повноваження яких закінчувалися, не виникало двоякого тлумачення названих норм закону, зауважив П. Пилипчук. Тож у ситуації з О. Пасенюком спрацьовують або політична заангажованість, або ж особисті амбіції, переконаний голова Ради суддів України.

Легітимним в.о. Голови ВАСУ за законом є його перший заступник М. Сірош. Це є очевидним і однозначним, що й визнали, зокрема, Рада суддів та Вища кваліфікаційна комісія суддів України, повідомив представникам мас-медіа В. Онопенко. Він також поінформував, що член Вищої ради юстиції О. Волков звернувся до Вищої ради юстиції з поданням про звільнення О. Пасенюка з посади судді ВАСУ за грубе порушення присяги.

На завершення зустрічі В. Онопенко висловив упевненість, що дану ситуацію все ж таки вдасться спрямувати в правове русло, аби вищий спеціалізований суд з гаранта законності не перетворився на основну загрозу демократичним і чесним виборам Президента України.

Звернення Голови Верховного Суду України до Президента України з приводу ситуації, що склалася з організаційним керівництвом діяльністю Вищого адміністративного суду України

Шановний Вікторе Андрійовичу!

Звернутися до Вас як гаранта додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина змушує ситуація, яка склалася з організаційним керівництвом діяльністю Вищого адміністративного суду України і яка вже має негативні наслідки для судового захисту гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави. Йдеться про незаконне здійснення (фактично — привласнення) повноважень Голови Вищого адміністративного суду України суддею цього суду Пасенюком О.М.

22 грудня 2009 р. закінчився передбачений законом 5-річний строк перебування Пасенюка О.М. на посаді Голови Вищого адміністративного суду України. З 23 грудня 2009 р. ця посада є вакантною, а суддя Пасенюк О.М. не вправі виконувати обов'язки Голови цього суду. Порядок виконання обов'язків Голови Вищого адміністративного суду України у такому випадку чітко визначено законом. Згідно з ч. 5

ст. 41 Закону України «Про судоустрій України» у разі відсутності голови вищого спеціалізованого суду його обов'язки виконує перший заступник голови суду, а за його відсутності — один із заступників голови цього суду відповідно до розподілу обов'язків. Цей порядок не може бути змінений інакше, як шляхом внесення змін до вказаного Закону.

Слід зазначити, що закон містить імперативний припис і передбачає не право, а обов'язок першого заступника голови вищого спеціалізованого суду, а за його відсутності — відповідного заступника у такому випадку приступити до виконання обов'язків голови вищого спеціалізованого суду. 23 грудня 2009 р. першим заступником Голови Вищого адміністративного суду України Сірошем М.В. у повній відповідності з вимогами вказаної норми Закону видано наказ про те, що він приступає до виконання обов'язків Голови Вищого адміністративного суду України. Таким чином, за вказаних обставин перший заступник Голови цього суду Сірош М.В. є єдиним повноважним суб'єктом виконання обов'язків Голови Вищого адміністративного суду.

Натомість, діючи всупереч Конституції та законам України, Пасенюк О.М. вчинив ряд дій та прийняв ряд рішень, спрямованих на протиправне привласнення повноважень Голови Вищого адміністративного суду України та перешкоджання законному виконанню обов'язків Голови цього суду першим заступником Голови Вищого адміністративного суду України Сірошем М.В.

Так, 21 грудня 2009 р. своїм наказом ще тоді голова Вищого адміністративного суду України Пасенюк О.М. призначив себе «виконуючим обов'язки Голови Вищого адміністративного суду України», а 25 грудня 2009 р., уже будучи в статусі звичайного судді і не перебуваючи на жодній адміністративній посаді у цьому суді, видав інший наказ, яким проголосив себе «повноцінним» Головою цього суду. При цьому як на підставі для таких рішень Пасенюк О.М. послався на надумані обставини, які жодним чином не можуть змінити його правовий статус і не мають відношення до ситуації із закінченням строку перебування його на адміністративній посаді у Вищому адміністративному суді України. Це стосується прийнятих з цього питання

рішень неповноважними суб'єктами (президією Вищого адміністративного суду України, конференцією суддів адміністративних судів, самим Пасенюком О.М.). Вказані рішення є незаконними по суті і не можуть мати жодних правових наслідків. Це також стосується й вилучених Пасенюком О.М. на свою користь рішень Конституційного Суду України від 16 травня 2007 р. № 1-рп/2009 та від 22 грудня 2009 р. № 43-рп/2009, які стосуються не закінчення строку перебування на посаді голови суду, а зовсім інших питань — призначення судді на посаду голови суду, заступника голови суду та звільнення його з цих посад.

Таким чином, Пасенюк О.М. самовільно продовжив собі передбачений Законом України «Про судоустрій України» (ч. 5 ст. 20) 5-річний строк перебування на посаді Голови Вищого адміністративного суду України.

Крім того, Пасенюк О.М. активно перешкоджає законному виконанню обов'язків Голови Вищого адміністративного суду України першим заступником Голови цього суду Сірошем М.В. З неправомірним використанням статусу Голови Вищого адміністративного суду України ним фактично заблоковано організаційне керівництво цим судом відповідно до закону. Так, за відсутності адміністративних повноважень Пасенюком О.М. видано розпорядчі акти про скасування наказів першого заступника Голови Вищого адміністративного суду України Сіроша М.В., виданих на виконання вимог ч. 5 ст. 41 Закону України «Про судоустрій України». Після закінчення 22 грудня 2009 р. у нього повноважень Голови Вищого адміністративного суду України Пасенюком О.М. не передано виконуючому обов'язки голови цього суду Сірошу М.В. відповідні документів та печатки суду. Продовжуючи неправомірно використовувати статус Голови Вищого адміністративного суду України та пов'язані з ним можливості Пасенюк О.М. фактично продовжує керувати організацією роботи судових палат суду, апарату суду, вирішувати кадрові і фінансові питання та здійснювати інші повноваження, які за законом за вказаних вище обставин має здійснювати перший заступник Голови цього суду.

Такі дії вчиняються Пасенюком О.М. свідомо, з відвертим ігноруванням чітких та однозначних положень закону, неодноразових звернень Ради суддів України, Президії Ради суддів України та Голови Верховного Суду України щодо необхідності неухильного дотримання вимог Конституції та законів України при вирішенні питань, пов'язаних зі здійсненням організаційного керівництва діяльністю Вищого адміністративного суду України після закінчення повноважень Голови цього суду. Крім того, в них вбачаються ознаки незаконного привласнення владних повноважень, перевищення влади, втручання у здійснення правосуддя.

У результаті незаконних дій Пасенюка О.М. організація діяльності Вищого адміністративного суду України зі здійснення правосуддя виведена із законного руслу.

На моє переконання, така незаконна діяльність Пасенюка О.М. стала можливою завдяки активному сприянню окремих суб'єктів політичної діяльності протиправному використанню ним повноважень Голови Вищого адміністративного суду України, бездіяльності правоохоронних органів щодо правового реагування на очевидні порушення закону, пасивному спогляданню частини суддів Вищого адміністративного суду України та відсутності принципової позиції у органів суддівського самоврядування адміністративних судів.

Не можна виключати, що ситуація з незаконним здійсненням організаційного керівництва діяльністю Вищого адміністративного суду України, поставленням під сумнів законності та легітимності здійснення ним

правосуддя штучно інспірується певними зацікавленими особами і переслідує мету перетворити цей судовий орган в інструмент для задоволення приватних та політичних інтересів. Вона є продовженням подій останніх кількох років, пов'язаних із прагненням використати суди у політичній боротьбі та зробити їх «ручними».

У масштабному суспільно-політичному процесі, яким є вибори Президента України, ситуація, що склалася у Вищому адміністративному суді України, може бути вигідною для певних суб'єктів цього процесу. Разом з тим, з точки зору права вона є неприпустимою, її не може бути виправдано жодною політичною чи іншою доцільністю, оскільки це порушує правові засади функціонування державної влади, ставить під загрозу виконання цим судом завдань зі здійснення правосуддя, обумовлює зневіру суспільства у справедливості суду, підриває його авторитет. На мій погляд, ця ситуація стала можливою в результаті безумовного превалювання інтересу однієї чи кількох осіб над суспільним та державним інтересом. Зрештою, ситуацію у Вищому адміністративному суді України не можна розглядати як локальну проблему у сфері правосуддя.

Слід зазначити, що ця ситуація певною мірою була прогнозована. Верховним Судом України, Радою суддів України, мною як Головою Верховного Суду України вживалося всіх можливих заходів щодо її запобігання. Так, у 2008—2009 рр. Верховним Судом України спільно з Радою суддів України було проведено вивчення організації та здійснення судочинства у Вищому адміністративному суді України, у результаті якого виявлено системні, грубо порушення закону у організації діяльності цього суду. Було також встановлено численні істотні порушення вимог Конституції, Закону України «Про судоустрій України», Кодексу адміністративного судочинства України та інших законів України безпосередньо Головою цього суду Пасенюком О.М. Постановою спільного засідання Президії Верховного Суду України та президії Ради суддів України від 3 квітня 2009 р. № 7 Голові Вищого адміністративного суду України Пасенюку О.М. рекомендовано вжити заходів щодо усунення виявлених під час вивчення недоліків в організації роботи Вищого адміністративного суду України та поінформувати про результати цієї роботи.

Разом з тим, Пасенюк О.М. не тільки не вжив всебічних, системних та дієвих заходів у межах своїх повноважень на виконання вимог закону та положень вказаної постанови, а й у своїй діяльності продовжував грубо порушувати закон. Зокрема, восени 2009 р. ним було видано розпорядження та ряд наказів, які порушували передбачений законом порядок утворення судових палат, формування судових колегій для розгляду справ щодо виборчих спорів, створили передумови для втручання у здійснення судочинства в цих справах, ігнорування правових гарантій незалежності суддів. У вказаних наказах та розпорядженні Пасенюка О.М. вбачалися порушення правових засад організації діяльності Вищого адміністративного суду України, очевидне перевищення ним посадових повноважень, фактичне втручання у здійснення судочинства. Крім того, це стало під сумнів повноважність сформованого у незаконний спосіб складу суду та законність здійснення Вищим адміністративним судом України судочинства при розгляді справ, пов'язаних з виборами Президента України, що могло негативно позначитися на забезпеченні судового захисту виборчих прав громадян, перебігу виборчого процесу та на встановленні результатів виборів. Крім того, всупереч закону Пасенюк О.М. здійснив відбір на власний розсуд суддів для розгляду справ

про виборчі спори, протиправно привласнив повноваження щодо утворення колегій суддів з розгляду таких справ. Наслідком формування Пасенюком О.М. судових колегій у спосіб, який не відповідає закону, стало ухвалення ними різних рішень з аналогічних питань, що є неприпустимим для суду в принципі, а тим більше — для вищого.

Враховуючи неналежне виконання Головою Вищого адміністративного суду України Пасенюком О.М. посадових повноважень, їх перевищення, систематичне порушення ним Конституції та законів України, стійку схильність до ігнорування вимог законодавства та діяльності у не передбачений законом спосіб, його нездатність забезпечити організацію суду відповідно до закону, з метою запобігання вкрай негативним наслідкам такої діяльності для виборчого процесу з виборів Президента України через відхід Вищого адміністративного суду України від правових засад здійснення судочинства 3 грудня 2009 р. мною ініційовано питання про дострокове звільнення Пасенюка О.М. з посади Голови цього суду. Однак цю ініціативу не було підтримано Радою суддів адміністративних судів України, яка за сприяння певних політичних діячів фактично дала Пасенюку О.М. індульгенцію на продовження ним незаконної діяльності у ще більш брутальній формі. Результат цього — нинішня надзвичайно небезпечна ситуація у Вищому адміністративному суді України.

Якщо зазначена ситуація негайно не буде виправлена у законний спосіб, то може відбутися повний відхід Вищого адміністративного суду України, а з ним — й інших адміністративних судів від правових засад організації діяльності судової влади та здійснення правосуддя з усіма негативними наслідками для держави та суспільства. На даний момент особливо небезпека цієї ситуації обумовлюється тією роллю, яку виконує Вищий адміністративний суд України у забезпеченні захисту виборчих прав громадян України під час проведення виборів Президента України. Внаслідок порушення закону при здійсненні організаційного керівництва діяльністю цього суду створено передумови для поставлення під сумнів законності виборчого процесу та результатів народного волевиявлення на цих виборах. У результаті цього вищий спеціалізований суд з гарантій законності перетворюється на основну загрозу демократичним і чесним виборам Президента України.

З огляду на викладене вважаю за необхідне звернутися до Вас із проханням невідкладно вжити наданих Вам Конституцією та законами України заходів щодо приведення організаційного керівництва діяльністю Вищого адміністративного суду України у відповідність із законом — припинення незаконної діяльності Пасенюка О.М., забезпечення правового реагування на таку діяльність та створення умов для виконання Сірошем М.В. обов'язків Голови Вищого адміністративного суду України.

Переконаний, що Ваша державницька позиція може бути визначальною у поверненні Вищого адміністративного суду України на правові засади діяльності та усуненні загрози проведенню демократичних і чесних виборів Президента України. Сподіваюся на Ваше розуміння важливості цього питання для України та її народу.

3 повагою

Голова Верховного Суду України В. Онопенко

14 січня 2010 р.